

Ο Μετά-Αμερικανικός κόσμος

του Νικ. Α. Γ. Λιναρδάτου

Ιον

Μεταξύ των τριών πρώτων στον πίνακα των εύπώλητων γενικού ενδιαφέροντος βιβλίων στις Ηνωμένες Πολιτείες (έφεξης Η.Π.) φιγουράρει τις τελευταίες εβδομάδες το βιβλίο *The Post-American World* του Fareed Zakaria. Πρώτα λίγα λόγια για τον συγγραφέα. Έχει γεννηθεί το 1964 στη Βομβάη, Ινδία. Είναι εκδότης του περιοδικού *Newsweek International* στο οποίο έχει και τακτική στήλη. Γράφει επίσης στην *Washington Post*. Τακτικό μέλος (2002-2007) στρογγυλής τραπέζης στο πρόγραμμα *This Week with George Stephanopoulos* (ABC News). Συγγραφέας και άλλων βιβλίων. Το *The*

Future of Freedom ήταν best-seller και έχει μεταφραστεί σε 20 γλώσσες.

Το βιβλίο τώρα. Περίληψη του βιβλίου (σύντηξη 292 σελίδων σε 26) από τον ίδιο τον συγγραφέα υπό μορφή δοκιμίου δημοσιεύεται στο τεύχος Μαΐου-Ιουνίου του ασκούντος έπαροη περιοδικού *Foreign Affairs*. Εκεί συνοψίζεται ως εξής:

«Αντίθετα προς όρισμένους περιέργους παραλληλισμούς μεταξύ της σημερινής θέσεως των Η.Π. και αυτής της Βρεταννικής Αυτοκρατορίας πριν από έναν αιώνα, υπάρχουν ούσιώδεις διαφορές. Η παρακμή της Βρεταννίας είχε από πίσω της μία κακή οικονομία. Οι Η.Π.,

αντιθέτως, έχουν τη δύναμη και τον δυναμισμό να διαμορφώνουν τον κόσμο – αλλά μόνον αν μπορέσουν να υπερπηδήσουν πολιτικές δυσλειτουργίες και να αναπροσανατολίσουν την αμερικανική πολιτική για έναν κόσμο, ο οποίος καθορίζεται από την άνοδο άλλων δυνάμεων». Αυτό είναι ένα βιβλίο όχι για την παρακμή της Αμερικής, αλλά μάλλον για την άνοδο όλων των άλλων. Έτσι αρχίζει.

Εγώ δέν θά επιχειρήσω κριτική του βιβλίου. Ο Josef Joffe, εκδότης-διευθυντής της σοβαρής εφημερίδας *Die Zeit* του Αμβούργου, το χαρακτηρίζει ως τρομερά εύφύες (*International Herald Tribune*, 10-11 Μαΐου). Κρίνω πιά ωφέλιμο να παραθέσω όρισμένες σκέψεις του συγγραφέα. Μπορεί να αποτελέσουν άφετηρία σκέψεων και για έμάς. Τους μικρούς. Η κρίσιμη πρόταση του συγγραφέα: «Η στρατιωτική δύναμη των Η.Π. δέν είναι ή αιτία της ισχύος τους αλλά ή συνέ-

πεια». Η ισχύς τους τροφοδοτείται από μία οικονομική και τεχνολογική βάση, ή όποια παραμένει εξαιρετικά ύψηλή.

Κατά τά τελευταία 120 χρόνια (από τά μέσα της δεκαετίας του 1880) ή αμερικανική οικονομία είναι ή μεγαλύτερη στον κόσμο. Καί θά παραμείνει. Μία ζωτική σφύζουσα οικονομία στην πρωτοπορία της προσεχούς επαναστάσεως στην έπιστήμη, στην τεχνολογία, στην παραγωγή. Αντιπροσωπεύει πάνω από τό ένα τέταρτο της παγκόσμιας παραγωγής. Αυτό επιτρέπει στις Η.Π. δαπάνες για την άμυνά τους ίσες περίπου μέ τό 50% των παγκόσμιων άμυντικών δαπανών. Νά δαπανούν για άμυντική έρευνα και ανάπτυξη περισσότερα από τό σύνολο του ύπολοιπου κόσμου. Καί αυτά τά πετυχαίνουν δαπανώντας 4,1% του ΑΕΠ τους. Λιγότερα από όσα έξόδευαν κατά ή διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Τό κόστος για τό Ιράκ και τό Αφγανιστάν μαζί –125

δισεκατομμύρια δολάρια τον χρόνο– αντιπροσωπεύει λιγότερο από τό 1% του ΑΕΠ.

Κατά καιρούς άμφισβητήθηκε ή δυνατότητα συνεχίσεως της πρωτοπορίας αυτής. Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο για πρώτη φορά μέ την εκτόξευση των σοβιετικών σπούτικ. Τή δεκαετία του 1970 έδημιουργήθηκε ή έντύπωση ότι ή Δυτική Εύρώπη και ή Σαουδική Αραβία (λόγω ύψηλών τιμών πετρελαίου) θά ήταν οι δυνάμεις του μέλλοντος. Στη δεκαετία του 1980 πολλοί έπίστευσαν πώς ή Ιαπωνία θά ήταν ή οικονομικά και τεχνολογικά κυριαρχούσα μελλοντική ύπερδύναμη. Διαψεύστηκαν. Οι Η.Π. εξακολουθούν να είναι ή πιά σημαντική πηγή νέων ιδεών, μεγάλων και μικρών, τεχνικών και δημιουργικών, οικονομικών και πολιτικών.

Η σημερινή πολυσήμαντη εξέλιξη είναι ή άνοδος της Κίνας. Από πίσω ή Ινδία. Η Κίνα σήμερα (έπί καπιταλιστικού κομμουνισμού)

έξάγει μέσα σε μία μόνο ήμέρα περισσότερα από όσα έξήγαγε όλόκληρο τό 1978 (έπί όρθοδοξου κομμουνισμού). Τό σύνθημα του ΚΚΚ είναι: «Πλουτίστε έσεις, αλλά άφήστε τό όδήγημα σ' έμάς». Καί οι περισσότεροι από τό 1,3 δισεκατομμύριο Κινέζων είναι εύτυχείς συμμορφούμενοι. Τό μέγεθος της Κίνας αποτελεί τον πυρήνα του προβλήματος. Πού αλλάζει ή φύση του παιγνιδιού. Γι' αυτό ός τό παίξουμε λίγο πιά ρεαλιστικά. Της Κίνας τό ΑΕΠ είναι περίπου 3 τρισεκατομμύρια δολάρια. Των Η.Π. 14 τρίς δολάρια. Τό κινέζικο ΑΕΠ μέ μέση έτήσια αύξηση 7% θά έχει τετραπλασιασθεί σε 12 τρίς δολάρια τό 2028. Τόν ίδιο χρόνο τό αντίστοιχο αμερικανικό (μέ μέση αύξηση 3,5%) θά είναι 28 τρίς δολάρια. Θά εξακολουθήσει να είναι περίπου τό 25% του παγκόσμιου συνολικού.

Αύριο ή συνέχεια

Ο Μετά-Αμερικανικός κόσμος

του Νικ. Α. Γ. Λιναρδάτου

2ον

Σέ μία βαθύτερη τώρα σύγκριση. Έδω παρεμβαίνει ένας πολύ σημαντικός παράγων: Η Παιδεία. Στή βιομηχανική εποχή τό σημαντικό ήταν τό hardware. Τά μηχανήματα. Σήμερα είναι τό software. Τά προγράμματα (ή απόδοση ανεπαρκής). Τά πολλά λεφτά είναι στον σχεδιασμό και τή διανομή προϊόντων—όπου οί Η.Π. κυριαρχούν—περισσότερο από τήν παραγωγή τους. Παράδειγμα τό iPod κατασκευάζεται εκτός Η.Π. Άλλά ή περισσότερη από τήν προστιθέμενη αξία πάει στήν εταιρεία Apple, στήν Καλιφόρνια. Η άμερικανική δέν είναι απλώς μία κοινωνία καταναλωτική, καλοζωίας και διασκέδασης. Έχει πολύ χαμηλή άνεργία. Τό

World Economic Forum τήν κατατάσσει πρώτη, ως τήν πίο ανταγωνιστική οικονομία του κόσμου.

Καί ή άνώτατη παιδεία είναι ή καλύτερη βιομηχανία των Η.Π. Η Άμερικη εκπαιδεύει περισσότερους μηχανικούς κατά κεφαλήν από τήν Κίνα ή τήν Ινδία. Καί ή ποιότητα τής εκπαιδεύσεως τους είναι πολύ πίο ύψηλή. Οί Η.Π. επενδύουν 2,6% του ΑΕΠ τους στήν άνώτατη παιδεία. Πού συγκρίνεται μέ 1,2% τής Εύρώπης και 1,1% τής Ιαπωνίας. Οί Η.Π. μέ 5% του παγκόσμιου πληθυσμού έχουν 7 ή 8 (ανάλογα μέ μία ή άλλη μελέτη) από τά 10 καλύτερα πανεπιστήμια του κόσμου. 48% ή 68% των 50 κορυφαίων. Παραμένουν ό

έλκυστικότερος προορισμός για σπουδαστές. Προσελκύει τό 30% του συνολικού αριθμού των ξένων φοιτητών σέ παγκόσμιο κλίμακα.

Η συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων είναι άσυναγώνιστη. Πρώην ύπουργός Παιδείας τής Σιγκαπούρης σχολιάζει: «Η δική σας είναι άξιοκρατία των ταλαντούχων, ή δική μας των έξετάσεων. Γνωρίζουμε πώς νά εκπαιδεύουμε ανθρώπους νά δίνουν έξετάσεις. Γνωρίζετε πώς νά χρησιμοποιείτε τά ταλέντα των ανθρώπων στό επακρον. Καί τά δύο είναι σημαντικά, αλλά είναι όρισμένα μέρη τής νοήσεως, πού δέν είμαστε ικανοί νά δοκιμάζουμε καλά «όπως δημιουργικότητα, περιέργεια, μία έννοια περιπέτειας, φιλοδοξία». Άλλος Άσιάτης έπισκέπτης είπε στήν Washington Post: «Ενώ οί Άμερικανοί θαυμάζουν τή δεξιότητα των Άσιατών στις έξετάσεις και τις δοκιμασίες, οί άσιατικές κυβερνήσεις έρχονται στις Η.Π. για νά μάθουν πώς νά κάμουν τά παιδιά τους νά σκέφτονται».

Έχει ή Εύρώπη τά προβλήματά της—ύψηλή άνεργία, άκαμπτη αγορά εργασίας. Έχει και πλεονεκτήματα. Πίο άποτελεσματικά και οικονομικώς βιώσιμα συστήματα υγείας και συντάξεων. Καθώς εισέρχονται στον 21ον αιώνα οί Η.Π. έχουν αναπτύξει ένα πολύ δυσλειτουργικό πολιτικό σύστημα. Κάπως πεπαλαιωμένο και δύσκαμπτο. Ηλικίας 225 έτών. Κυριαρχείται από τό χρήμα, από ειδικά συμφέροντα, έντυπωσιοθηρικά μήντια και ιδεολογικές ομάδες κρούσεως. Τό άποτέλεσμα είναι άκατάπαυστες έμπαθείς συζητήσεις για άσημαντότητες. Πολύ λίγο για ουσία, συμβιβασμό ή δράση. Μία δραστήρια χώρα έχει φορτωθεί μία άπραγη πολιτική λειτουργία, σχεδιασμένη μάλλον για κόμματικές μάχες παρά για νά λύνει προβλήματα. Πρόσκαιρα προβλήματα σήμερα ή άνατροπή των οικονομικών ίσορροπιών (έλλείμματα) και ή ύψηλή φορολογία των επιχειρήσεων. Η δεύτερη ύψηλότερη μεταξύ των ανεπτυγμένων χωρών.

Οί Η.Π. είναι δημογραφικά μία χώρα

σφύζουσα. Κρίσιμο πλεονέκτημά της σέ σύγκριση μέ τήν Εύρώπη και άλλες ανεπτυγμένες χώρες. Η Εύρώπη, ή Κίνα, ή Ιαπωνία, ή Νότια Κορέα, ή Ταϊβάν, γεράζουν μέ ταχύ ρυθμό. Η Άμερική θά παραμείνει νέα έως βαθιά μέσα στον 21ο αιώνα. Η εισερχόμενη μετανάστευση είναι τό μυστικό όπλο της. Δημιουργεί τό πρώτο οικουμενικό έθνος. Άπαρτιζόμενο από όλα τά χρώματα, τις φυλές, τις πίστεις. Νά ζούν και νά δουλεύουν μαζί σέ άξιοσημείωτη άρμονία. Ξένοι σπουδαστές και μετανάστες άποτελούν τό 50% των έπιστημόνων-έρευνητών στήν χώρα. Τό 2006 έλαβαν τό 40% των τίτλων διδακτορίας στις έπιστήμες και τή μηχανική. Τό 65% των διδακτοριών στις σχετικές μέ τούς ύπολογιστές έπιστήμες. Έν συντομία ή νέα έξαρση παραγωγικότητας των Η.Π., ή πρωτοπορία της στήν νανοτεχνολογία και τή βιοτεχνολογία, ή ικανότητά της νά ανακαλύπτει τό μέλλον, όλα βασίζονται στήν πολιτική της για τούς μετανάστες. Είναι τέλος αυτοί πού δίνουν

στις Η.Π. μία ιδιότητα σπάνια για μία πλούσια χώρα: Δυναμισμό.

Η κατακλείδα. Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο οί Η.Π. έσχεδιάσαν τον κόσμο. Τώρα όμως βρίσκονται στό μέσο μιάς από τις μεγαλύτερες περιόδους άλλαγής τής ιστορίας. Τής άνόδου των ύπολοίπων. Κινούμαστε στον μετα-άμερικανικό κόσμο. Έναν πού όρίζεται και κατευθύνεται από πολλούς τόπους και από πολλούς λαούς. Η Άμερική χρειάζεται βαθύτερες άλλαγές στρατηγικής και στάσεως. Ο κόσμος αλλάζει. Βαδίζει όμως στον δρόμο των Η.Π. Οί άλλοι άνερχόμενοι υίοθετούν τις άγορές, δημοκρατική διακυβέρνηση (μιάς μορφής ή άλλης) και μεγαλύτερες άνοιχτομυαλιά και διαφάνεια. Ίσως νά είναι ένας κόσμος, στον όποιο οί Η.Π. θά καταλαμβάνουν λιγότερο χώρο. Όστόσο είναι ένας, στον όποιο άμερικανικές ιδέες και ιδεώδη θά είναι συντριπτικά κυρίαρχα.

ΤΕΛΟΣ